

SW2103 Stedelijke begraafplaats gelegen in de Zandputstraat te Menen

Omschrijving:

Context

Bij de ingebruikname van de nieuwe stedelijke begraafplaats in 1974 in de Dadizelestraat te Menen werd de oude begraafplaats gesloten. Vanaf toen werden enkel nog bijzettingen in bestaande concessies toegelaten, en dus geen nieuwe graven meer. De locatie van deze site (in het centrum van de stad, aansluitend aan het stationsplein), heeft de potentie om uit te groeien tot een belangrijke groenpool in het centrum van de stad.

De begraafplaats heeft alle typische kenmerken van de meeste oude versteende begraafplaatsen of kerkhoven, nl. paden in open verharding (rode mijnsteen), weinig groenelementen, lage beeldkwaliteit ... In de huidige constatacie vergt de begraafplaats veel intensief onderhoud. Naar aanleiding van de implementering van het decreet duurzaam gebruik van pesticiden in 2013 en het verbod op het gebruik van pesticiden door openbare diensten vanaf 2015 staat o.a. het groenbeheer en voornamelijk het onkruidvrijhouden van de open verhardingen op de oude begraafplaats(en) onder zware druk.

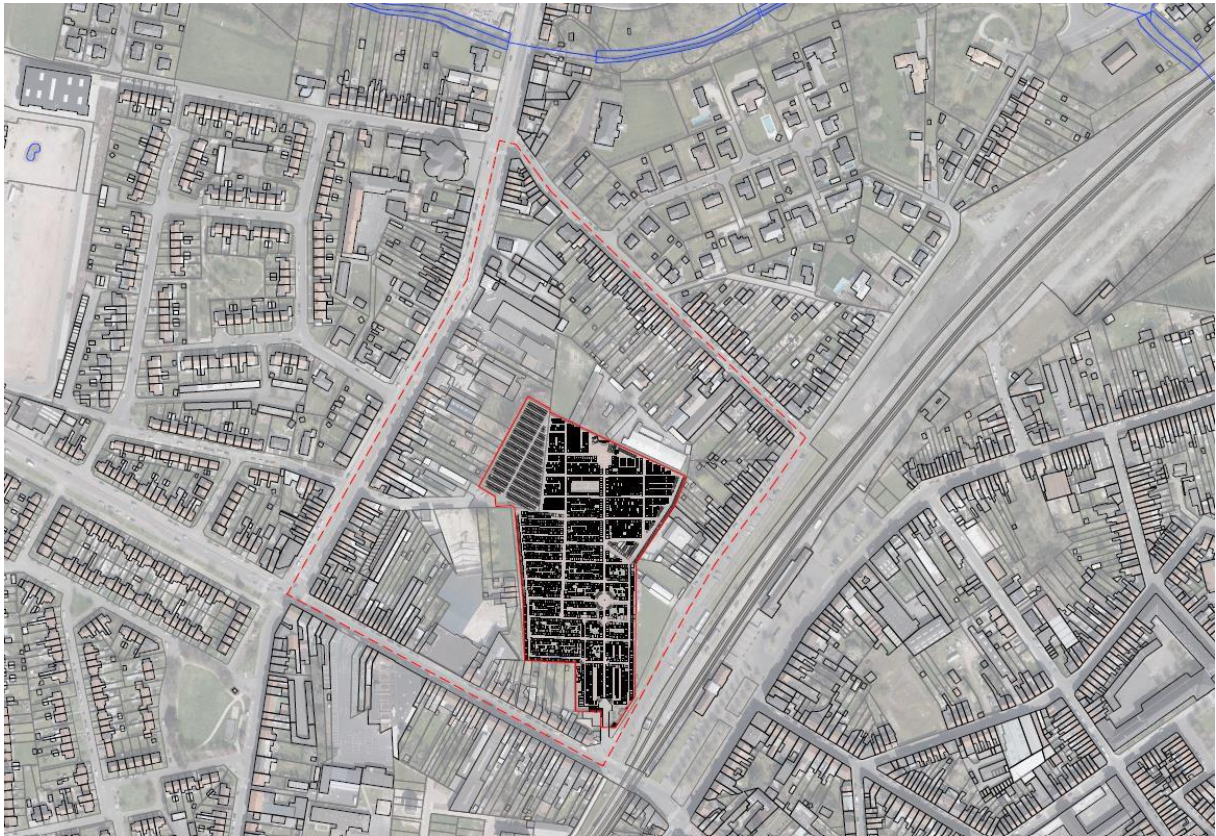
Het historisch karakter van deze begraafplaats vertaalt zich in de aanwezigheid van **belangrijk funerair erfgoed**, zoals: het mausoleum, oudstrijdersperk, graven van gesneuvelde soldaten, weerstanders, oorlogsslachtoffers, notabelen en personen welke een betekenis hebben gehad hebben voor de Stad Menen. Ook bepaalde grafmonumenten zijn waardevol omwille van hun architectuur. Daarnaast wordt nagenoeg de volledige begraafplaats ommuurd en bestaat de hoofdtoegang uit een ijzeren art-deco hek tussen twee geprofileerde arduinen pijlers.

Naast het bezoeken van dierbare overledenen wordt de begraafplaats tijdens de openingsuren ook gebruikt als rustige wandelroute tussen de Zandputstraat/Ieperstraat en de Guido Gezellelaan. Deze locatie is op heden reeds een belangrijke schakel in het traag netwerk van de stad, maar heeft door zijn ligging, schaal en groen karakter de potentie om dit op te krikken.

Om tot een kwalitatieve herinrichting van de begraafplaats te komen wil het stadsbestuur de functie als begraafplaats verder opentrekken naar een **groene oase in een verstedelijkte omgeving**. Daar waar mensen niet alleen komen om hun overledenen te herdenken of zich te bezinnen maar ook een plaats waar men wandelend tot rust kan komen.

Het is de bedoeling om de heraanleg van de begraafplaats te kaderen in harmonisch park- en groenbeheer en volgens het vademecum toegankelijke begraafplaatsen.

De omvorming van de versteende begraafplaats tot een **groene begraafplaats met een parkfunctie wil de stad Menen (deels) nog deze legislatuur gerealiseerd zien.**

Situeringsplan

Contour met gestippelde rode lijn = projectgebied waarvoor globaal inrichtingsplan wordt gevraagd

Contour met volle rode lijn = gebied waarvoor uitvoeringsdossier wordt gevraagd

Situeringsplan – zoom naar begraafplaats

Contour met gestippelde rode lijn = projectgebied waarvoor globaal inrichtingsplan wordt gevraagd

Contour met volle rode lijn = gebied waarvoor uitvoeringsdossier wordt gevraagd

Ambities en uitgangspunten van het Stadsbestuur

Programma

- De begraafplaats dient te evolueren naar een begraafpark waar de bezoekers/wandelaars zich in alle rust kunnen bezinnen, wandelen, tot rust komen ... Daarvoor dient onder andere gezocht te worden hoe de toegangen tot het begraafpark geoptimaliseerd kunnen worden, hoe het begraafpark opgenomen kan worden in het wandelnetwerk doorheen de stad en naar een aantal strategisch ingeplante rustzones met banken.
- De stad wenst de site maximaal te ontharden, te vergroenen en uit te breiden met nieuwe groenelementen. De bestaande waardevolle bomen worden daarbij maximaal behouden, en uitgebreid met nieuwe groene elementen waaronder bloemrijke (gras)zones, spontane groenontwikkeling, extensief gemaaid gazon ...
- De oude begraafplaats dient te evolueren naar een begraafpark waar het aanwezige erfgoed (mausoleum, oudstrijdersperk, graven van gesneuvelde soldaten, weerstanders, oorlogsslachtoffers ...) een primaire rol speelt. Binnen de opdracht dient onderzocht te worden welke graven een bepaalde visuele en/of historische waarde hebben.
- Binnen het begraafpark dient een balans gevonden te worden tussen de sereniteit met het aanwezige funerair erfgoed en de vergroening van de begraafplaats. Het kan hierbij interessant zijn om zones aan te duiden waar vergroening belangrijker is (bv. in een zone waar vooral recentere, minder historisch waardevolle graven te vinden zijn) of waar de sereniteit en het behoud van het aanwezige erfgoed belangrijker is (bv. in het oudste gedeelte van het park, met de meest waardevolle graven).
- Mede door het in de verf zetten van het aanwezige funerair erfgoed, dient er binnen deze opdracht onderzocht te worden op welke manier het begraafpark kan ingezet worden in een toeristische ontsluiting (bv. vertellen van verhalen, ontstaansgeschiedenis van de stad door middel van het funerair erfgoed). Daarbij denkt de stad (onder andere) aan het voorzien van een wandelroute die de historisch waardevolle locaties in de stad met elkaar verbindt. Door het valoriseren van het aanwezige erfgoed in het begraafpark kan deze locatie uitgroeien tot een prominent onderdeel van deze erfgoedwandeling. Tijdelijke (kunst)installaties kunnen een belangrijke katalysator zijn in het uitbouwen van de toeristische ontsluiting.
- Om de begraafplaats maximaal te vergroenen, kunnen concessies (bovengronds) verwijderd worden. Het is daarbij mogelijk om ook de ondergrond deels te verwijderen zodoende ook grotere groenelementen te kunnen voorzien (bv. hoogstammige bomen). Er wordt hierbij verwezen naar de oude begraafplaats van Roeselare waar er bij het verwijderen van een graf, de ondergrond voor 30 cm verwijderd werd en de overige ondergrondse constructies (kelders) opgevuld werden met aarde. Hierdoor is er steeds minimum 30 cm doorwortelbare aarde beschikbaar is. Als bijlage wordt in deze projectdefinitie een plan toegevoegd die de termijn van de concessies binnen de begraafplaats oplijst. Dit kan een aanzet zijn om de vergroening van de begraafplaats uit te zetten in een termijn.
- Het bestuur wenst de begraafplaats heraan te leggen volgens de principes van harmonisch park- en groenbeheer. Daarnaast dient er aandacht uit te gaan naar een klimaatgerichte, robuuste inrichting en dient deze inrichting ook vertaald worden in een duurzaam beheerplan voor het begraafpark. In deze inrichting dient speciale aandacht uit te gaan naar het waterverhaal. Gelet op de huidige en toekomstige overstromingsgevoeligheid van het begraafpark (zie VLAGG kaarten op de volgende pagina's), is er nood aan een duurzame visie op hemelwater.
- Er dient onderzocht te worden welke rol het begraafpark zal spelen in het ruimere netwerk van groenelementen en hoe het kan aanknopen met een aantal belangrijke functies/plaatsen in de omgeving, bv. het Stationsplein, de trage weg langs de Geluwebeek ...
- Tussen de begraafplaats en het station is een perceel in eigendom van de stad gelegen (zie plan hieronder) die momenteel verhuurd wordt aan hondenclub De Eendracht voor een overeenkomst van 30 jaar (vanaf 15.07.1994). De overeenkomst verloopt dus in 2024. Gezien de strategische ligging van dit perceel dient te worden bekeken op welke manier er een verbinding kan voorzien worden vanaf het station naar de begraafplaats, mits de voorwaarde dat deze grondinname kan gecompenseerd worden binnen de contouren van het begraafpark (circa 500 m²).
- De mogelijkheid (ontwerpmatig) onderzoeken om een begraafplaats (onder welke vorm dan ook, bv. uitstrooiweide) voor huisdieren te organiseren op deze locatie.
- Tot slot dient er binnen deze opdracht onderzocht te worden waar het begraafpark (op termijn) zou kunnen uitbreiden.

Doorwaadbaarheid

- De site wordt ontsloten op twee plaatsen: de hoofdingang op de hoek van de Zandputstraat met de Ieperstraat en de secundaire ingang aan de Textorwegel. Deze bestaande toegangen blijven behouden

maar worden opgewaardeerd. Door deze meer uitnodigend te maken en te accentueren worden bezoekers aangemoedigd om het park te bezoeken.

- Daarnaast wordt onderzoek gevraagd waar bijkomende toegangen mogelijk/gewenst zijn. Dit om de mogelijke doorwaadbaarheid en sociale controle van het park te verhogen.
- De begraafplaats moet uitnodigend zijn naar wandelaars. In de huidige situatie (smalle paden) is fietsen verboden, fietsen aan de hand kan wel. Er dient onderzocht te worden als het relevant is om één of meerdere doorsteken te maken voor fietsers.
- Aan de verschillende toegangen (en eventueel langsheen een aantal fietsdoorsteken doorheen het park) dient aandacht uit te gaan naar parkeerplaatsen voor fietsers.
- De kerkhofmuur speelt een belangrijke rol in de identiteit van deze plaats en draagt bij aan het sereen en intiem karakter. Vandaar dat de kerkhofmuur bij de heraanleg een belangrijke rol dient te spelen.
- Het moet mogelijk zijn om het begraafpark van zonsondergang tot zonsopgang af te sluiten. Een park is namelijk een soort publieke tuin en dergelijke publieke tuinen zijn nu eenmaal omsloten. Op deze manier wordt ook het intieme karakter van deze plaats gewaarborgd.
- Er dient een toegankelijkheidsrichtlijn opgemaakt worden die aangeeft welke paden (materialisatie, breedte, onderhoud ...) op welke locatie in het begraafpark kunnen gerealiseerd worden. Hierbij wordt de link gelegd met de toegankelijkheidsrichtlijn uitgewerkt voor het begraafpark in Roeselare, waarbij aangehaald wordt dat er maximaal ingezet wordt op ontharding, maar naar ieder graf

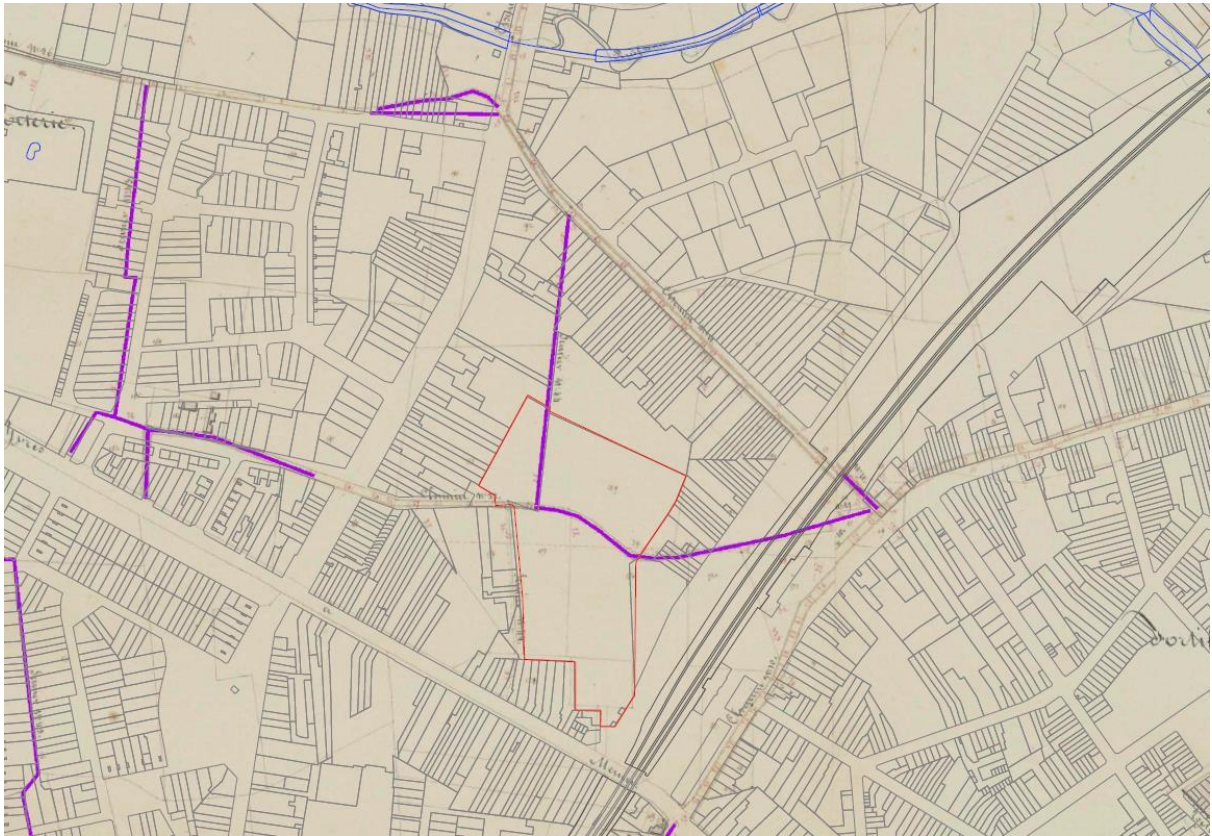
Planologisch

- De site is gelegen in woongebied op het gewestplan.
- Het plangebied is gelegen binnen de afbakening van het Provinciaal Ruimtelijk Uitvoeringsplan 'Afbakening Kleinstedelijk Gebied Menen' (geen deelplan).
- Doorheen het plangebied lopen twee Buurtwegen:
 - Chemin nr. 27 loopt doorheen het plangebied (van het Textorwegelke naar het station)
 - Sentier nr. 44: loopt doorheen het plangebied (van chemin nr. 27 naar Ezelbrugstraat). Is op heden niet meer toegankelijk.

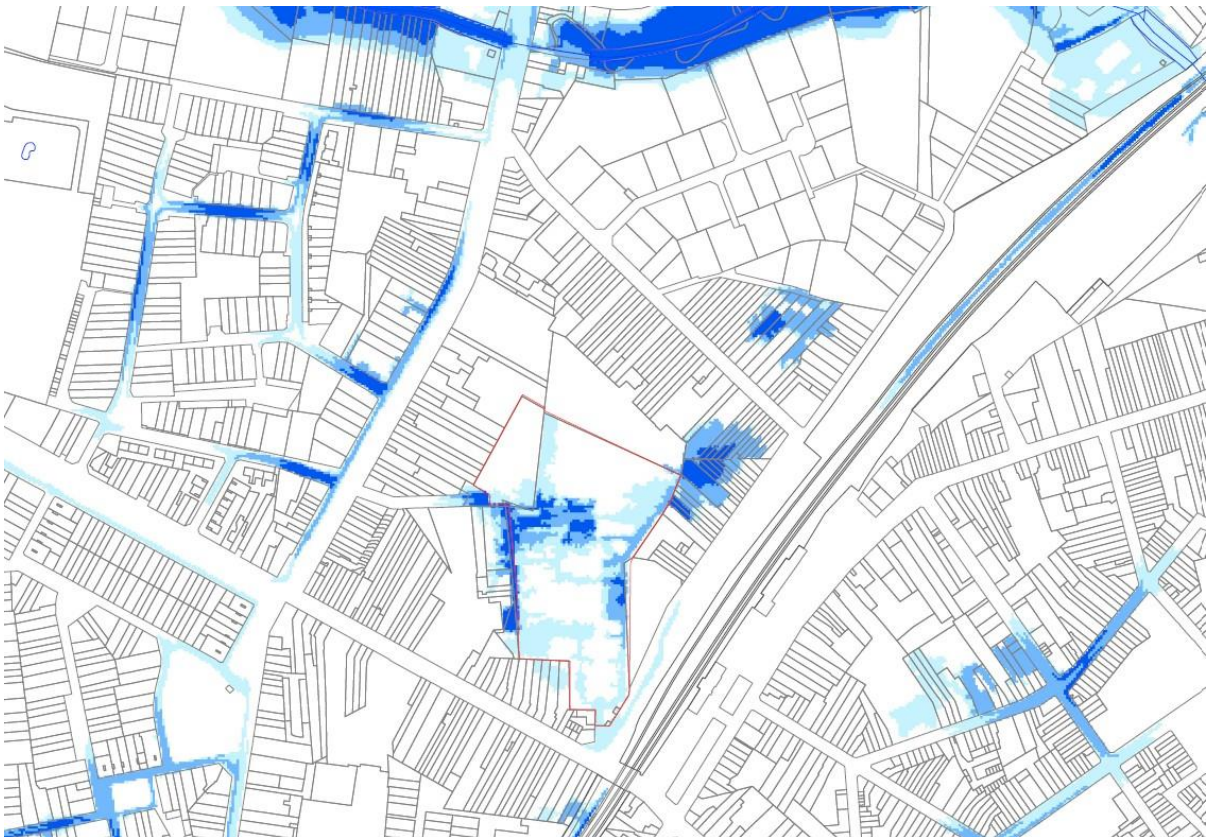
Beide zijn door de Bestendige Deputatie van West-Vlaanderen in de beslissing dd. 29.03.2001 afgeschaft, met als reden dat deze buurtwegen niet meer gebruikt werden, onder andere omdat deze (deels) overbouwd zijn.

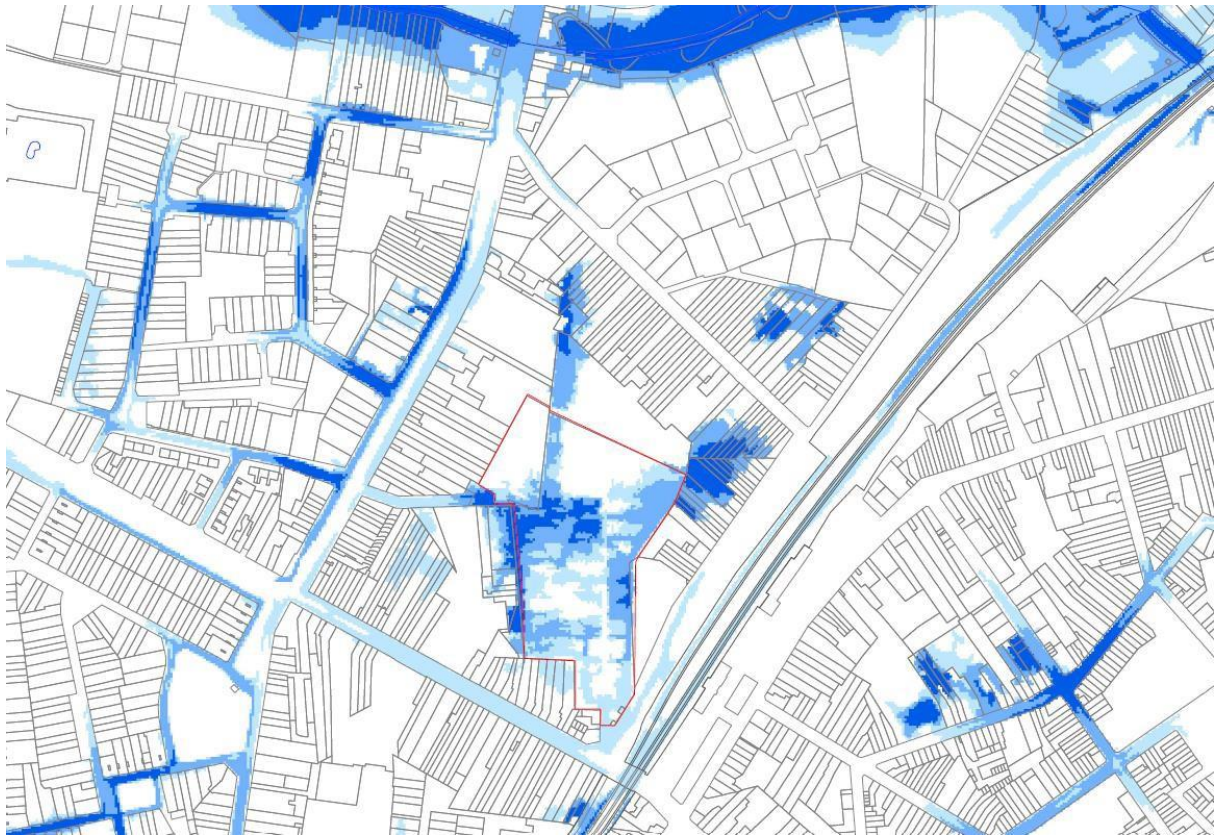
Aanduiding van perceel in eigendom van de stad, verhuurd aan hondenclub De Eendracht.

Atlas der buurtwegen

VLAGG-kaarten met pluviale en fluviale overstromingskaarten (huidig klimaat)

VLAGG-kaarten met pluviale en fluviale overstromingskaarten (toekomstig klimaat onder hoge impact)

De opdracht bestaat uit:

- **Visie en inrichtingsplan:**

De stad Menen vraagt een brede visie op de site in zijn ruimere context waar *de relatie met de omgeving moet behandeld worden*.

In de visie ligt de focus op de ruimere omgeving en de relatie met omliggende functies: station Menen, Geluwebeek als groenblauwe ader, perceel in eigendom van de stad met huurovereenkomst, verschillende trage wegen langs en doorheen het plangebied en de relatie met de inrichting van het openbaar domein.

Binnen de visie wordt teruggekoppeld naar het masterplan die Leiedal voor de stad opmaakte. Hierin ligt de keuze om het station van de stad uit te bouwen als één van de elf strategische sites. Binnen het masterplan werd vooral de nadruk gelegd op de mogelijk ontwikkeling ten noorden van het station en de verbinding tussen deze nieuwe ontwikkeling met de Geluwebeek.

Het voorstel van deze conceptschets is achterhaald. Hier moet van afgeweken worden.

Binnen deze visie wordt ook teruggekoppeld naar de Conceptstudie stationsomgeving, deel 14 'Ontwerp beeldenpark'. Binnen deze conceptstudie werd door een aantal studenten een ontwerpstudie gemaakt voor het beeldenpark. In deze ontwerpstudie komen een aantal belangrijke facetten van de begraafplaats aan bod (verduidelijken van de toegangen tot het park, erfgoedaspecten in de verf zetten, accentueren van de kerkhofmuur, openwerken van de begraafplaats richting het station, intieme karkater van het park naar voren brengen ...).

Het voorstel van deze conceptschets is deels achterhaald (de verbeelde verdichtingsmogelijkheden zijn op vandaag niet meer aan de orde). De andere aangehaalde insteken kunnen zeker mee genomen worden.

Daarnaast dient onderzocht te worden hoe de begraafplaats zich verhoudt ten opzichte van de andere groengebieden in het centrum van de stad. Welke functie kan de begraafplaats dragen, hoe kan het netwerk tussen deze verschillende groengebieden versterkt worden, naar welk type groengebied (op vlak van programma, schaal, beeld ...) kan het begraafpark evolueren.

De stad is zich bewust van de complexiteit van de opdracht en wenst dan ook dat er in kader van deze opdracht ontwerpend onderzoek i.s.m. de betrokken actoren (max.3 dagen) wordt voorzien; toekomstbestendigheid en –perspectief zijn hier kernbegrippen.

Het ontwerpend onderzoek moet leiden tot een kwaliteitsvol inrichtingsplan (zie situeringsplan, contour met gestippelde lijn) op schaal 1/500 voor de begraafplaats. De stad Menen krijgt hierbij een duidelijk beeld van een kwalitatieve herinrichting van de begraafplaats waarbij de functie als verlaten begraafplaats verruimd wordt naar een openbare groen- en parkzone in een verstedelijkte omgeving. Het doel van de herinrichting is het (gefaseerd) creëren van een plaats waar mensen niet alleen komen om hun overleden te herdenken of zich te bezinnen maar ook een plaats waar men in een groene omgeving wandelend tot rust kan komen.

De hoofddoelstellingen voor het omvormen van de begraafplaats naar een begraafpark bestaan uit:

- Behoud van de aanwezige sereniteit van een begraafplaats
- Toegankelijkheid verzekeren (cfr. toegankelijkheidsrichtlijn)
- Duurzame vergroening van de begraafplaats (cfr. Harmonisch park- en groenbeheer)
- Uitbouwen van een toeristische ontsluiting

Op te leveren documenten

Na het ontwerpend onderzoek levert het ontwerpsteam een rapport af waarbij de visie en het inrichtingsplan worden verduidelijkt aan de hand van schema's, plannen en referentiebeelden aangevuld met tekst, vergezeld met een vijftal visualisaties (3D-beelden of afgewerkte schetsen) die het begraafpark situeren in zijn ruimere omgeving en de toekomstige herinrichting verbeelden. Deze beelden kunnen gebruikt worden in communicatie- en participatietrajecten met de bevolking.

Het inrichtingsplan moet voldoende uitgewerkt zijn om als basis te dienen voor de opmaak van het ontwerp dossier. Bij het inrichtingsplan wordt om deze reden ook al een eerste raming gevraagd. Dit deel van het inrichtingsplan dient voldoende gedetailleerd te zijn om het traject t.e.m.

aanbestedingsdossier te doorlopen.

Participatie – en communicatietraject

De stad Menen vraagt van het team ook het uitschrijven en trekken van het participatie- en communicatietraject met de bevolking en stadsdiensten van Menen. Het stadsbestuur wenst de buurt mee te nemen in dit traject, hierbij worden minstens twee participatiemomenten voorzien (bij de start en na afronding van het ontwerpend onderzoek). Indien noodzakelijk zal er tijdens het traject onderzocht worden welke bijkomende momenten nodig zijn.

- **Opmaak uitvoeringsdossier:**

De stad Menen vraagt een uitvoeringsplan met bijhorende raming voor het volledige begraafpark (zie situering, contour met volle lijn), de opmaak van het vergunningsdossier, het aanbestedingsdossier, het toezicht op de werken en een beheerplan volgens het harmonisch park- en groenbeheer en vademecum toegankelijke begraafplaatsen.

Op basis van het gevraagde ontwerpend onderzoek rond het perceel in eigendom van de stad (op heden verhuurd aan hondenclub 'Eendracht'), kan de contour voor de opmaak van het uitvoeringsdossier nog gewijzigd worden. Indien dit perceel een belangrijke rol kan spelen in de verbinding tussen het begraafpark en het station, dient het uitvoeringsdossier ook voor (een deel van) dit perceel opgemaakt worden. De beslissing om dit perceel al dan niet op te nemen in het uitvoeringsdossier wordt ten laatste na het ontwerpend onderzoek, door het stadsbestuur beslist.

Randvoorwaarden

Er moet rekening gehouden worden met de studies die al gebeurd mbt het funerair erfgoed. Indien de ontwerpers hier verbeterpunten zien, kan dit worden aangegeven.

Profiel ontwerpers

Het stadsbestuur van Menen zoekt een innovatief en gemotiveerd interdisciplinair team (landschapsarchitectuur en stedenbouw) dat in staat is om deze funeraire ruimte te ontwerpen richting een begraafpark met een robuuste en duurzame groeninrichting. Daarnaast heeft het team ervaring in het ontwikkelen van een beheersvisie volgens het harmonisch park- en groenbeheer. Daarnaast heeft het team ervaring in landschapsontwerpen en stedenbouwkundig expertise in het schakelen van programma's en multifunctioneel ruimtegebruik. (Beeld)kwaliteit en verfrissend ontwerp zijn hierbij sleutelbegrippen

Het team is bereid rekening te houden met de reeds aangeduide voorselectie van funerair erfgoed die nog moeten vertaald worden naar een concrete inrichting.

Het team is bereid rekening te houden met de reeds ontwikkelde visies voor het begraafpark zoals het masterplan van Leiedal en de conceptstudie van het station waar ontwerpprincipes zijn in opgenomen, die nog moeten vertaald worden naar een concrete inrichting.

Een belangrijk onderdeel van de opdracht zal bestaan in het uitschrijven en trekken van een communicatie- en participatietraject met de bevolking van Menen. Het team dient ervaring in deze materie te kunnen aantonen.

Budget:

De gemeente voorzagt in zijn meerjarenplanning een uitvoeringsbudget van € 274.000 incl. btw. Dit bedrag dient gelezen te worden als het te besteden bedrag om fase 1 van het gevraagde inrichtingsplan uit te voeren. Het maximale plafond voor deze opdracht wordt vastgelegd op € 485.000 incl. btw (naar analogie van de kostenraming van het begraafpark van stad Roeselare).

In dit bedrag zitten ook de studiekosten vervat. Het aanleggen van een fietsdoorsteek doorheen het begraafpark zit niet in het totaalbedrag (eerste raming: € 30.000 incl. btw).

De stad heeft de opdracht gegeven aan een beëdigd landmeter voor de opmaak van een opmetingsplan die de contouren van de begraafplaats in kaart brengt.

Deze geeft wel goed beeld van de situatie (indeling van perken en wandelpaden) ter plaatse weer.

Vergoeding ontwerpers:

1^e stap (tot en met de opmaak van een aanbestedingsdossier) een forfaitair bedrag van € 30.000 - € 35.000 excl. btw

2^e stap (voor de opvolging van de werken) een honorariumvork van 6 – 8 %

Bijlagen

- Masterplan stad Menen
- Conceptstudie stationsomgeving
- Gedeeltelijke afschaffing van een deel van voetwegen in Menen
- Plan met aanwezige concessies (met data voor het verstrijken van de concessie)

Opdrachtgever: Stad Menen

Contactpersoon Bouwheer: Marc Léger, Infrastructuur - Diensthoofd Groen

Contactpersoon Winvorm: Emmely Boudry (provincie West-Vlaanderen)

Vertegenwoordiger WinVorm bij de selectie:

Gunningswijze:

Het betreft een onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking, waarbij 3 bureaus worden uitgenodigd om hun portfolio en visie op de opdracht toe te lichten.

Vergoeding ontwerpers:

De ontwerpers die worden uitgenodigd voor deze presentatie ontvangen hiervoor 750 € excl. BTW

Locatie bouwplaats:

- Stedelijke begraafplaats Zandputstraat Menen.

Timing project:

- ☐ Indienen offerte en presentatie offerte en aanpak: september 2021
 - ☐ Toewijzen van de opdracht aan de uitvoerder(s): november 2021
 - ☐ Voorziene beëindiging van de werken: Januari 2024
-
-